

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut:

Lakiesityksen myötä ollaan purkamassa hyvin käynnistyneitä kuntakokeiluja, kokeiluissa rakennettuja uusia asiakaspalvelumalleja sekä alueellisia työllisyydenhoidon palvelumalleja. Keski-Suomen liitto korostaa, että kuntakokeiluissa käynnistynyt työ paikallisten lähipalvelujen tuottamiseksi ja osaamisen kehittämisen integroimiseksi tiiviimmäksi osaksi työvoimapalveluja tulisi huomioida paremmin.

Keski-Suomessa toimii kaksi kuntakokeilua: Jyväskylän, Laukaan, Muuramen ja Äänekosken muodostama kokeilu (työvoiman määrä 91 000, 73 % maakunnan työvoimasta) sekä Jämsän, Keuruun ja Saarijärven kokeilualue (16 000, 13 %). Kokeilujen ulkopuolelle jää kokeilukuntia pienemmät, 15 kuntaa. Kokeilukunnat ja kokeiluihin kuulumattomat kunnat ovat erilaisessa asemassa TE-palvelujen uudistukseen lähdeittäessä. Pidämme tärkeänä, että kuntakokeilujen opit kyetään hyödyntämään koko alueella työllisyysaluejaosta riippumatta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia.

Keski-Suomen liitto pitää uudistukselle asetettuja tavoitteita kannatettavina. Toimivat työmarkkinat ja osaavan työvoiman saatavuus ovat avainasioita koko maakunnan kehitykselle ja kilpailukyvyllä sekä väestön hyvinvoinnille.

Mahdollisuus vaikuttaa työllisyyskehitykseen ja työvoiman saatavuuteen ovat olennainen osa kunnan elinvoimatehtävää, hyvinvointitehtävää ja osaamisen kehittämistä. Tavoitteiden saavuttamiseksi on lakiesityksessä kiinnitettävä vahvempi huomio siihen, miten koko kuntaekosysteemin mahdollisuudet saadaan aidosti hyödynnettyä ja työkalut vaikuttavasti käyttöön. On riskinä, että lakiesityksen mukainen mutkikas sääntely ja suuret työllisyysalueet rajoittavat kuntaekosysteemin hyödyntämistä, jolloin kuntien ja valtion palvelujen, resurssien ja osaamisen yhdistämisestä saatavat hyödyt jäävät puolitiehen. Hallinnon ja ohjausjärjestelmän rakentaminen ei saa myöskään peittää alleen asiakasta – työnhakijoita ja työnantajia.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

Työllisyysalueiden muodostamisen kriteereinä ovat vähintään 20 000 henkilön työvoimapohja, maantieteellisesti yhtenäinen alue sekä työmarkkinoiden kannalta toiminnallisesti yhtenäinen kokonaisuus. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen olisi lakiesityksen mukaan muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa.

Keski-Suomen liitto pitää kriteereitä vahvasti rajoittavina, johtaen vain harvoihin, väestöpohjaltaan isoihin ja todennäköisesti myös keskenään hyvin erilaisiin työllisyysalueisiin. Suurilla työllisyysalueilla voidaan turvata kykyä järjestää ylikunnallisia tehtäviä ja hyötyä synergiaeduista, mutta samalla haasteena on paikallistuntemuksen ylläpitäminen ja toimintojen kiinnittyminen kuntaekosysteemiin sekä tavoiteltavat lähipalvelut ja asiakaslähtöisyys. Tämä kaventaa kuntien toimintamahdollisuuksia sekä asettaa työllisyysalueen ja kuntien yhteistyölle, vuorovaikutukselle ja sopimiselle merkittäviä vaateita, ja voi näkemyksemme mukaan jopa vesittää uudistuksen tavoitteet.

Pidämme tärkeänä, että tuleva työvoimapalvelujen malli tukee työvoiman saatavuutta myös liikkuvuuden näkökulmasta. Mallin tulee taata työvoiman sujuva liikkuvuus ja kannustaa siihen.

Lakiesityksen mukaan jokainen kunta saa rahoituksen valtionosuuksien kautta yleiskatteellisena, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Keski-Suomen liitto ei kannata mallia järjestämis- ja rahoitusvastuun eriyttämisestä. Eriyttäminen ei tue uudistuksen tavoitetta integroida työvoimapalvelut osaksi kunnan muita toimintoja asiakaslähtöisiksi palvelukokonaisuuksiksi. Lisäksi kunnat eroavat kehitysnäkymiensä ja taloudellisen kantokykynsä sekä työvoimarakenteen, työllisyyden ja työmarkkinoiden toimivuuden suhteen toisistaan, mikä vaikeuttaa kaikkia tyydyttävän hintalapun määrittämistä.

Keski-Suomen liitto kannattaa kuntayhtymä- ja vastuukuntamallin lisäksi harkitsemaan ja tutkimaan myös kuntakohtaista järjestämis- ja rahoitusvastuuta sekä kuntien vapaaehtoisen ja tarpeiden mukaisen sopimuksellisen yhteistyön mahdollisuutta. Valtiolla olisi mahdollisuus varmistaa kuntien välisissä yhteistyösopimuksissa kuvattujen palvelu- ja rahoitusmallien kautta, että palvelujen yhdenvertaisuus sekä saatavuus toteutuvat ja että jokainen yksittäinenkin kunta selviää tästä kunnille tärkeästä ja mittavasta tehtäväkokonaisuudesta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Palvelujen yhdenvertainen saavutettavuus ja vaikutukset työllisyyteen:

Keski-Suomessa työttömyysaste on korkea ja työttömien joukossa on paljon pitkäaikaistyöttömiä ja vaikeasti työllistyviä. Keski-Suomen liitto katsoo, että lähipalvelun mahdollistumisella, paikallistuntemuksella ja tiheällä palvelupisteverkolla voisi olla myönteisiä vaikutuksia erityisesti heikoimmassa työmarkkina-asetmassa oleville ja niille, joilla ei ole mahdollisuutta hyödyntää laajasti digipalveluita.

Lakiesityksen mukaan työvoimaviranomaisten tulisi järjestää toimintaedellytykset nuorten matalan kynnyksen monialaisen tuen yhteispalvelulle (Ohjaamot tai vastaavat yhteispalvelupisteet). Nuorten matalan kynnyksen toimintamallilla arvioidaan olevan myönteinen vaikutus nuorten työllistymiseen. Pidämme nuorten työttömyyteen ajautumisen estämistä ensiarvoisen tärkeänä, mikä tulee huomioida uuden toimintamallin luomisessa riittävällä painokkuudella.

Aluekehitysvaikutukset:

Lakiesityksessä korostetaan saman järjestäjän vastuulla olevien työvoimapalvelujen, kunnan koulutuspalvelujen ja elinkeinopalvelujen yhteensovittamisen mahdollistuvan siten, että ne edistäisivät tehokkaasti alueen työllisyyttä. Keski-Suomen liitto katsoo järjestämisvastuun toteutumisen esitetyn kaltaisen uhkaavan kuitenkin jättää esimerkiksi koulutuksen yhteyden työvoimapalveluihin vaille merkitystä. Nähdäksemme lakiesitys jättää liian vähäiselle huomiolle myös jatkuvan oppimisen ja ammatillisten kuntayhtymien rakenteet.

Keski-Suomen liitto pitää merkittävänä haasteena sosiaali- ja työllisyyspalvelujen siirtymistä hyvinvointialue ja TE-palvelut 2024 -uudistusten myötä eri tahoille. Lakiesityksessä osana aluekehitysvaikutuksia todetaan muutosten edellyttävän vahvoja yhteistyöverkostoja hyvinvointialueiden ja työvoimapalvelujen järjestäjien välille erityisesti sosiaaliseen tilanteeseen ja terveydentilaan liittyvien työllistymisen esteiden ratkaisemiseksi. Kannatamme hyvinvointialueiden kanssa tehtävän yhteistyön ja tiedonvaihdon kirjaamista lakisääteisesti. Heikkoutena lakiesityksessä on hyvinvointialueilta puuttuva suora taloudellinen kannuste huolimatta siitä, että alueilla on keskeinen rooli heikossa työmarkkina-asetmassa olevien asiakkaiden palveluissa. Näkemyksemme mukaan hyvinvointialueille tulee muodostaa taloudellinen kannustin hoitaa työttömien työnhakijoiden sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita työllistymistä edistävällä tavalla.

Tietoyhteiskuntavaikutukset:

Työvoimapalvelujen järjestämiseen liittyvän tiedon saatavuus ja hyödyntäminen muuttuisi uudistuksen myötä kuntatasolla merkittävästi. Keski-Suomen liitto pitää tiedon liikkumista ja oikea-aikaista saatavuutta olennaisena uudistuksen onnistumiselle. Tietosuoja- ja tietojärjestelmäasioihin tulee löytää tavoitteita tukevat ja mahdollistavat ratkaisut.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamismvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Lausuttavana olevassa lakiesityksessä todetaan, että palveluita järjestettäessä tulisi pyrkiä vastaamaan sekä nykyisiin että tuleviin palvelutarpeisiin. Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että työvoima- ja osaamistarpeita koskevan ennakoitiedon merkitys palveluiden järjestämisessä on tunnistettu. Liitto näkee tässä myös laaja-alaisen yhteistyön tarpeen.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Keski-Suomen liitto katsoo, että ohjausta ja valvontaa tulee arvioida kriittisesti todellisten tarpeiden mukaan monimutkaisia rakenteita välttämällä. Keskushallintovetoisten yhteistyö- ja seurantakeskusteluiden tarvetta tulee arvioida esimerkiksi maakuntien liittojen ja ministeriöiden keskinäisistä lakisääteisistä aluekehittämiskeskusteluista saatujen kokemusten pohjalta.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymiskelijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

Lakiesityksen mukaan TE-palvelukokonaisuus muodostaa kunnille uuden valtionosuustehtävän ja valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset kunnille täysimääräisesti. Keski-Suomen liitto pitää tätä hyvänä, mutta ehdottaa muutosta rahoituksen kohdentamisen kriteereiden painoarvoihin. Esityksen mukaan rahoitus kohdennettaisiin valtionosuutena kahdella eri kriteerillä: 30 % työttömien määrän (laaja työttömyys) perusteella ja 70 % 18-64-vuotiaiden määrän perusteella. Suhdannevaihteluiden sekä shokkien taloudellisten vaikutusten hallitsemisen sekä yhdenvertaisuuden ja nettovaikutuksen taittamisen näkökulmasta pidämme parempana rahoituksen määrittelyn muuttamista esimerkiksi niin, että laajan työttömyyden mukaan kohdennettaisiin 50 % ja ikäluokan perusteella 50 % valtionosuudesta.

Esityksen mukaan kunnan vastuuta työttömyysetuuksien rahoituksesta laajennettaisiin. Työttömyysturvaetuksien kompensatio korvattaisiin kunnille poikkileikkaustilanteen (v. 2022)

mukaisesti ja tähän liittyisi valtionosuusjärjestelmään sisällytettävä toistaiseksi pysyvä tasausmenettely. Korvausten ja tasausten määrää ei esityksen mukaan tarkistettaisi myöhemmin, jolloin kompensaatiossa ei huomioitaisi työllisten, työttömien ja väestömäärän muutoksia jatkossa. Keski-Suomen liitto kyseenalaistaa työttömyysetuuksia koskevan rahoitusmekanismin kannustavuuden ja yhdenvertaisuuden.

Yhtenä keskeisimmistä työllisyyttä ja oikea-aikaista palvelua edistävänä tekijänä lakiesityksessä mainitaan kannustava rahoitusmalli, jonka tarkoituksena on yhdistää vastuu ja mahdollisuus valita alueellisesti tehokkaimmat toimintamallit. Samalla kuitenkin todetaan, ettei esitetyn rahoitusmallin (kriteereiden) kannustavuutta ole uudistuksen tiukan valmisteluajataulun puitteissa ehditty tutkia. Keski-Suomen liitto katsoo, että selvitys kannustavasta rahoitusmallista tulisi saattaa pikaisesti käyntiin.

Rahoituksen kokonaisuudessa tulee huomioida kuntien hyvinvointialueuudistuksen myötä pienenevä budjetti ja liikkumavara sekä työllisyyspalvelujen suhteellinen painoarvo. Ylipäänsä samaan aikaikkunaan osuvien uudistusten taloudellisia vaikutuksia tulee tarkastella yhdessä.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-

**Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;**

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Mukkala Kirsi
Keski-Suomen liitto